

ผลของการใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับ
นักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ สำหรับครูระดับชั้นมัธยมศึกษา

THE EFFECTS OF USING TRAINING PACKAGE BASED ON EXPERIENTIAL LEARNING
TO ENHANCE KNOWLEDGE ABOUT STUDENTS WITH EMOTIONAL AND
BEHAVIORAL DISORDER FOR SECONDARY SCHOOL TEACHERS

Received: April 18, 2024

Revised: May 14, 2024

Accepted: June 21, 2024

เกศรา เชิงคำ¹ และ วรางคณา โสมะนันท์²

Kadsara Cheangkha¹ and Varangkana Somanandana²

¹นิสิตหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{1,2}Faculty of Education, Kasetsart University Bangkaen Campus, Bangkok, 10900 Thailand

¹Corresponding Author, E-mail: Kadsara Cheangkha, Kadsara.c@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ในการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ สำหรับครูระดับชั้นมัธยมศึกษา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ศึกษาเป็นครูในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนโนนสูงพิทยาคารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จำนวน 33 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1. ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วยเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb ด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ 1) ขึ้นสร้างประสบการณ์ 2) ขึ้นสังเกตปฏิกริยาตอบสนอง 3) ขึ้นมีโนทัศน์เชิงนามธรรม และ 4) ขึ้นทดลอง นำมาใช้สำหรับการอบรม 2. แบบวัดความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ จำนวน 26 ข้อ ใช้วัดความรู้ก่อนและหลังการอบรม 3. การสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้างเพื่อรับรู้ความคิดเห็นต่อชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์หลังการอบรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคะแนนเพิ่มสัมพัทธ์ ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิเคราะห์พัฒนาการด้านความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ ของกลุ่มเป้าหมาย หลังการฝึกอบรมมีคะแนนเพิ่มสัมพัทธ์โดยรวมคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 59.88 แสดงให้เห็นว่าหลังฝึกอบรมกลุ่มเป้าหมายมีความรู้สูงขึ้น

คำสำคัญ: ชุดฝึกอบรม, การเรียนรู้จากประสบการณ์, นักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์

ABSTRACT

This research aims to study the effects of using a training package based on Experiential learning concepts to enhance knowledge regarding students with behavioral and emotional problems among high school teachers. The target group for this study consisted of teachers in grades 7-12 at Nonsung Pittayakarn School under the jurisdiction of the Udonthani Educational Area Office, totaling 33 individuals. The research tools included: (1) A training package based on experiential learning concepts, consisting of content related to the care of students with behavioral and emotional problems. This program utilized Kolb's experiential learning process, which involves 4 steps: 1) Concrete Experience 2) Reflective Observation 3) Abstract Conceptualization and 4) Active Experimentation. This program was used for training purposes. (2) An inventory for measuring knowledge regarding the care of students with behavioral and emotional problems, consisting of 26 items. This questionnaire was administered before and after the training. (3) Structured group discussions to gather feedback on the training package based on experiential learning concepts after the training. The statistical analysis used in the research included percentages, means, standard deviations, and developmental correlation scores. The research findings indicated that after the training, the target group showed an overall developmental correlation score of 59.88%, indicating an improvement in knowledge regarding the care of students with behavioral and emotional problems.

Keyword: Training Program, Experiential Learning, Students with Behavioral and Emotional Problems

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

นักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งร่างกายและจิตใจ ปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ เป็นปัญหาทางสุขภาพจิตที่พบได้บ่อยและมีความสำคัญ เนื่องจากพัฒนาที่กำลังเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเข้าสู่วัยรุ่นเจริญพันธุ์ การเปลี่ยนแปลงด้านความคิด การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ คุณธรรม จริยธรรม พัฒนาการด้านสังคม พัฒนาการด้านพฤติกรรม หากนักเรียนไม่สามารถข้ามผ่านช่วงการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อนักเรียนและครอบครัวทั้งด้านการเรียน สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Thomas et al., 2015) นำไปสู่การเชื่อมโยงกับปัญหาอื่นๆ อีกหลายประการ เช่น การฆ่าตัวตาย การใช้สารเสพติด การใช้ความรุนแรง นอกจากนี้ยังเป็นขั้นของพัฒนาการที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ สังคม (American psychological Association, 2002) ผลการสำรวจของสวนดุสิตโพล ปี 2560 พบว่า พฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่นมีสาเหตุอันดับ 1 มาจาก ภาวะอารมณ์ร้อน ขาดสติและความคิดคะนอง คิดเป็นร้อยละ 81.52 ซึ่งจากจะเห็นได้ว่าอารมณ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดต่อพฤติกรรมความรุนแรงในวัยรุ่น แต่ยังสามารถ

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

แก้ไข เรียนรู้และปรับพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมได้ เนื่องจากระยะวัยรุ่น เป็นระยะที่กำลังค้นหา และเข้าใจอัตลักษณ์ของตนเอง ดังนั้นการสังเกต คัดกรอง และช่วยเหลือตามพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจของวัยรุ่น จึงมีความสำคัญที่จะสามารถป้องกันการเกิดความรุนแรงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (พิมพ์รัตน์ ธรรมรักษา และอาภาพร เฒ่าวัฒนา, 2562: 4-5) จากการศึกษาของสถาบันเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ ปี 2566 จากการสำรวจสถานการณ์ด้านสุขภาวะเด็กและวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน พบว่า 1 ใน 7 ของเด็กอายุ 10-19 ปี กำลังเผชิญกับโรคทางจิตเวช โดยพบ การกลั่นแกล้งรังแกกันในโรงเรียนร้อยละ 29.3 ในกลุ่มนี้ร้อยละ 6.3 ไม่มีเพื่อนสนิท การถูกข่มเหงรังแกผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ ร้อยละ 15 นักเรียนที่สูบบุหรี่ ดื่มแอลกอฮอล์ และใช้สารเสพติด เริ่มเสพก่อนอายุ 14 ปี ร้อยละ 70 ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวร้อยละ 55 และมีเด็กในกระบวนการยุติธรรม มีความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดมากที่สุดร้อยละ 45 โดยความชุกของภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นไทย คิดเป็นร้อยละ 4.1 วัยรุ่นอายุ 13-17 ปี เคยมีความคิดจริงจังในการพยายามฆ่าตัวตาย และจากการศึกษาในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าการถูกกลั่นแกล้งรังแก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเสี่ยงในการเกิดปัญหาทางสุขภาพจิต (อัสรี อนุตธโต และคณะ, 2563: 8-10)

จากการศึกษาของสถาบันเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ ปี 2566 จากการสำรวจสถานการณ์ด้านสุขภาวะเด็กและวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน พบว่า 1 ใน 7 ของเด็กอายุ 10-19 ปี กำลังเผชิญกับโรคทางจิตเวช โดยพบ การกลั่นแกล้งรังแกกันในโรงเรียนร้อยละ 29.3 ในกลุ่มนี้ร้อยละ 6.3 ไม่มีเพื่อนสนิทเลย การถูกข่มเหงรังแกผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ ร้อยละ 15 นักเรียนที่สูบบุหรี่ ดื่มแอลกอฮอล์ และใช้สารเสพติด เริ่มเสพก่อนอายุ 14 ปี ร้อยละ 70 ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวร้อยละ 55 และมีเด็กในกระบวนการยุติธรรม มีความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดมากที่สุดร้อยละ 45 โดยความชุกของภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นไทยคิดเป็นร้อยละ 4.1 วัยรุ่นอายุ 13-17 ปี เคยมีความคิดจริงจังในการพยายามฆ่าตัวตาย และจากการศึกษาในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าการถูกกลั่นแกล้งรังแก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเสี่ยงในการเกิดปัญหาทางสุขภาพจิต (อัสรี อนุตธโต, 2020: 8-10)

ครูมีบทบาทในการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนมากเป็นลำดับแรก โดยการจัดให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การสร้างบรรยากาศชั้นเรียนให้เหมาะแก่การเรียนรู้ การสอน ลดความตึงเครียดในห้องเรียน ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ (สุทธิรักษ์, 2566: 18) แต่จากการรายงานปัญหาที่เกิดจากระบบการศึกษาไทย พบว่ากลุ่มเด็กวัยเรียนของไทยส่วนใหญ่มี IQ ต่ำกว่าค่ากลางมาตรฐานสากล ขณะที่ EQ มีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่าปกติ นอกจากนี้ ช่วงวัยรุ่นยังมีปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรและปัญหา ยาเสพติดที่แพร่ระบาด ในปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 19-25) สอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาการแนะแนวการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับที่ 1 ในพ.ศ. 2561 - 2565 ที่กล่าวถึงวิสัยทัศน์ของการแนะแนวที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีสมรรถนะ ด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม มีสุขภาวะที่ดี มีทักษะชีวิต และทักษะที่สำคัญจำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข แต่พบว่าการปฏิบัติงานแนะแนวของโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ส่วนใหญ่เพราะยังไม่มีการจัดระบบข้อมูลที่ชัดเจน ในการจัดบริการแนะแนวอย่างเพียงพอ (สุพิชชา, 2564: 19) ในยุคปัจจุบันนั้นในเรื่องของปัญหาการพัฒนาครูแนะแนว คือ ครูแนะแนวส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาด้านแนะแนวมาโดยตรงและโรงเรียนส่วนใหญ่ จะให้ครูที่จบ

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

สาขาอื่นมาสอนแนะแนวแทน (ทิมพินธ์, 2559: 262-270) ครูที่สอนกิจกรรมแนะแนวส่วนใหญ่เป็นครูประจำชั้น ซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจ ฉะนั้น จึงต้องใช้วิธีการพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่แล้วให้สามารถทำหน้าที่ได้ คือ ครูประจำชั้น ในการสอนกิจกรรมแนะแนวและรวบรวมข้อมูลนักเรียนเพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหา ตลอดจนร่วมมือกับผู้ปกครองด้วย (นิรันดร์, 2558: 338-348) การพัฒนาศักยภาพโดยการอบรมมีหลากหลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่พบว่าสามารถเสริมสร้างความรู้ทักษะให้กับวัยทำงานได้ดี คือ การพัฒนาศักยภาพโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยงานวิจัยของ (นัยนา, 2563: 26) ซึ่งได้ศึกษาการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ พบว่า การเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ โดยผ่านการวิเคราะห์ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายในนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม เกิดเป็นความรู้ ทักษะและเจตคติใหม่ โดยผ่านขั้นตอนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ คือ การค้นหาปัญหา การตั้งคำถาม การตอบคำถาม และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ และขั้นตอนการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ คือ การระบุเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน การประเมินสถานการณ์ การวิเคราะห์สถานการณ์ การวางแผน เพื่อบริหารจัดการปัญหา และการปฏิบัติตามแผนและสรุป เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อย่างถาวรและยั่งยืน อีกทั้งการศึกษาของ Kolb (2005: 21) ที่ศึกษาด้วยกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ ทั้ง 4 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นสร้างประสบการณ์ (Concrete Experience) 2) ขั้นสังเกตปฏิบัติกิจิยาตอบสนอง (Reflective Observation) 3) ขั้นมโนทัศน์เชิงนามธรรม (Abstract Conceptualization) 4) ขั้นทดลอง (Active Experimentation) พบว่าขณะที่ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนถนัด และการเรียนรู้ก็จะเริ่มจากจุดนั้น

จากรายงานสรุปการประชุมประจำปีของศูนย์สุขภาพจิตที่ 8 ปีงบประมาณ 2566 เรื่อง การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระหว่างโรงเรียนและโรงพยาบาลของเขตสุขภาพที่ 8 ได้นำข้อมูลมาจากระบบ School Health HERO ของศูนย์สุขภาพจิตที่ 8 มาวิเคราะห์ พบว่าจำนวนนักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่ได้รับการคัดกรองและช่วยเหลือจากครูประจำชั้นในโรงเรียน ในปีงบประมาณ 2566 พบว่า มีนักเรียนที่ได้รับการคัดกรองกลุ่มเสี่ยง 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านพฤติกรรม ด้านอารมณ์ และด้านสังคม จำนวนทั้งสิ้น 90,835 คน พบว่ามีนักเรียนกลุ่มเสี่ยงจำนวน 7,105 คน คิดเป็นร้อยละ 7.83 ได้รับการดูแลและส่งต่อโรงพยาบาลจำนวนเพียง 541 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.62 และนักเรียนกลุ่มเสี่ยงเหล่านี้ยังคงอยู่ในระบบโรงเรียน และจากรายงานบันทึกการขอรับคำปรึกษาและการขอความช่วยเหลือเมื่อประสบภาวะวิกฤตด้านสุขภาพจิตของโรงเรียน ในเขตสุขภาพที่ 8 ปีงบประมาณ 2566 พบว่า โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือและขอรับคำปรึกษาเรื่อง ภาวะซึมเศร้าและทำร้ายตนเองของนักเรียนมากที่สุด จากประสบการณ์การดำเนินงานด้านสุขภาพจิตโรงเรียน ผู้วิจัยและคณะทำงานงานของศูนย์สุขภาพจิตที่ 8 ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการลงพื้นที่ และการจัดประชุมพัฒนาศักยภาพให้กับครู จากการประชุมโครงการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กพิเศษของโรงเรียน ในเขตสุขภาพที่ 8 ปีงบประมาณ 2566 ครูได้มีการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา คือ มีความต้องการพัฒนาศักยภาพครูให้มีความรู้เรื่องการดูแลเด็กกลุ่มเสี่ยงที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิตภายในโรงเรียน เพื่อให้สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ที่ผ่านมามีการจัดอบรมให้กับครูในรูปแบบการบรรยายข้อเสนอแนะความพึงพอใจต่อการจัดโครงการต้องการให้มีการจัด

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

กิจกรรมแบบ Active Learning และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การดูแลนักเรียนจากครูโรงเรียนอื่นๆ ด้วย โรงเรียนโนนสูงพิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาอุดรธานี เป็นหนึ่งในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ ดำเนินงานด้านสุขภาพจิตโรงเรียน ตั้งแต่ปี 2563 จากข้อมูลรายงานผ่านระบบ School Health HERO ของ โรงเรียนโนนสูงพิทยาคาร ปีงบประมาณ 2565 พบนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมอารมณ์มากขึ้น โดยเฉพาะ นักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า และมีความคิดอยากทำร้ายตนเองที่เป็นปัญหายุ่งยากซับซ้อน ก่อให้เกิดพฤติกรรม เลียนแบบในโรงเรียนขึ้นซ้ำๆ บางรายได้รับการส่งต่อไปรักษาที่โรงพยาบาล มีจำนวนถึง 16 คน จากจำนวน นักเรียนในปีการศึกษา 2565 ทั้งสิ้น 1,296 คน คิดเป็นร้อยละ 1.24 ซึ่งมีความรุนแรงและสูงขึ้น จากการ สอบถามข้อมูลจากครูแนะแนวโรงเรียนโนนสูงพิทยาคาร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ได้รับข้อมูลว่า เมื่อครู ประจำชั้นพบเด็กกลุ่มเสี่ยง จะส่งต่อนักเรียนกลุ่มเสี่ยงมายังครูแนะแนวและดำเนินการตามระบบการส่งต่อ ภายในโรงเรียน แต่จากการดำเนินการพบว่าครูประจำชั้นยังขาดทักษะการคัดกรองและสัญญาณเตือนเบื้องต้น มักส่งต่อมาเมื่อพบปัญหากับนักเรียนที่มีความเสี่ยงสูงแล้ว การจำแนกระดับความรุนแรงของปัญหา ครูประจำชั้น ควรมีความรู้และทักษะในการสังเกตนักเรียน สามารถประเมินคัดกรองด้วยเครื่องมือต่างๆ โดยแบ่งจำแนกระดับ ความรุนแรงของปัญหา ออกเป็น 3 ระดับ คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มป่วย เพื่อการดูแลนักเรียนได้อย่างมี คุณภาพ (สถาบันราชานุกูล, 2559) สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ (2565) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การ สังเกตและคัดกรองนักเรียนพบว่า นักเรียนอายุ 7-19 ปี มีโอกาสเกิดโรคทางสุขภาพจิตและจิตเวชอยู่ที่ร้อยละ 7 โดยพบว่าครูคัดกรองนักเรียนจากโรงเรียนและมีการส่งต่อมายังโรงพยาบาลแต่ละแห่งเพียงร้อยละ 3 นักเรียน กลุ่มนี้จึงยังคงอยู่ในโรงเรียนและยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ จากสถานการณ์ดังกล่าวครูประจำชั้นมีส่วนสำคัญใน การคัดกรองและช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมอารมณ์ โดยต้องมีความรู้เกี่ยวกับนักเรียนกลุ่มดังกล่าวเพื่อ ใช้ในการปฏิบัติงานและดูแลช่วยเหลืออย่างทันถ่วงที การพัฒนาทักษะความรู้ของครูประกอบด้วยวิธีการที่ หลากหลาย การฝึกอบรมครูโดยใช้ชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น ถือเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในการฝึกอบรมอย่าง แพร่หลาย เนื่องจากชุดฝึกอบรมมีประโยชน์ทั้งต่อผู้ให้การอบรมและผู้รับการอบรม โดยมีประโยชน์ต่อผู้ให้การ อบรม คือ สามารถช่วยอำนวยความสะดวก ช่วยประหยัดเวลาในการเตรียมการฝึกอบรม ทำให้การอบรมบรรลุ เป้าหมายเนื่องจากมีการดำเนินไปตามขั้นตอนที่วางไว้ ส่วนประโยชน์ต่อผู้รับการอบรม คือ ช่วยสร้างแรงจูงใจ และความสนใจในการเรียน และผู้รับการอบรมสามารถศึกษาด้วยตนเองและทบทวนได้เมื่อต้องการ (สุภาวณี สี หาทพงษ์ และคณะ, 2562) ดังการศึกษาของพลพจน์ เขาวีวิวัฒน์ และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุด ฝึกอบรมแบบบูรณาการตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านจิตสาธารณะ สำหรับ พนักงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบปฏิบัติการ ๕ ขั้นตอน ใช้การเสริมสร้างจิตสาธารณะที่สำคัญ ประกอบด้วย บรรยากาศ แหล่งเรียนรู้ ตัวแบบของผู้มีจิต สาธารณะ รวมทั้งสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่ได้รับการ ฝึกอบรมด้วยชุดฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนเข้ารับการ ฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.15 และพนักงานมีความคิดเห็นต่อชุดฝึกอบรมทั้งด้านเนื้อหาการ ฝึกอบรม ด้านกระบวนการฝึกอบรม ด้านระยะเวลาและการบริการ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ฐิติชัย รักบำรุง (2562) ที่แสดงให้เห็นว่า ชุดฝึกอบรมสามารถช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถของ

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งช่วยแก้ไขปัญหาในการเรียนการสอน รวมถึงการแก้ไขความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน และยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ สำหรับครูระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการนำประสบการณ์ของครู นำมากระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาแนวทางการดูแลให้เหมาะสม และนำมาวิเคราะห์ผลของการใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของครูในอนาคตต่อไปได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ในการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ สำหรับครูระดับชั้นมัธยมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ศึกษา คือ ครูในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนโนนสูงพิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จำนวน 33 คน

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

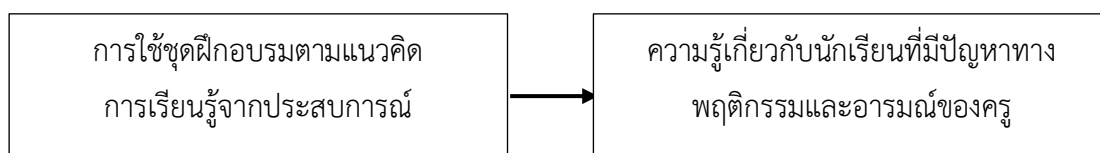
ตัวแปรต้น คือ ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

ตัวแปรตาม คือ ความรู้ของครูเกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์

สมมติฐานการวิจัย

ครูที่เข้าร่วมการใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีคะแนนความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ หลังการทดลองเพิ่มสูงขึ้นกว่าการทดลอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ในโรงเรียนโนนสูงพิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จำนวน 33 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อใช้ในระยะเวลาดำเนินการทดลอง
2. แบบวัดความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ จำนวน 26 ข้อ เพื่อใช้วัดความรู้ก่อนและหลังการทดลอง
3. การสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง (Focus group) เพื่อรับรู้ความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายต่อชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์หลังการทดลอง

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. การสร้างชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นชุดสื่อเอกสารที่ใช้ในการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ สำหรับครูระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ กิจกรรมการใช้ชุดฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล ชุดฝึกอบรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทดลอง โดยมีขั้นตอนการสร้างชุดฝึกอบรม ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (Kolb, 1984) ได้แก่

- 1) ขั้นสร้างประสบการณ์ (Concrete Experience)
- 2) ขั้นสังเกตปฏิกริยาตอบสนอง (Reflective Observation)
- 3) ขั้นมโนทัศน์เชิงนามธรรม (Abstract Conceptualization)
- 4) ขั้นทดลอง (Active Experimentation)

1.2 ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ สรุปได้ทั้งหมด 3 เรื่อง ดังนี้

1) ความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ ประกอบด้วยเนื้อหา ความหมาย และลักษณะของนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ (โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์, 2562)

2) แนวทางการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ ประกอบด้วยเนื้อหา การสังเกตและการใช้เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ เช่น แบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) และแบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าในเด็ก (Children's Depression Inventory (CDI)) (สถาบันราชานุกูล, 2559)

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

3) แนวทางการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ประกอบด้วยเนื้อหาแนวทางการดูแลช่วยเหลือส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน (สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์, 2556)

1.3 ผู้วิจัยสร้างชุดฝึกอบรมโดยนำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb และทฤษฎีความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ มาออกแบบเป็นชุดฝึกอบรม จัดทำแผนการเรียนรู้ของแต่ละหน่วย ทั้งหมด 3 หน่วยการเรียนรู้ โดยมีแนวคิดในการจัดทำแผนการเรียนรู้ ได้แก่ สารสำคัญ วัตถุประสงค์สาระการเรียนรู้ กิจกรรม การวัดประเมินผล ดังนี้

(1) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์

ผู้วิจัยนำเข้าสู่กระบวนการกลุ่มเพื่อกระตุ้นกลุ่มเป้าหมายให้เกิดกระบวนการการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb ขั้นที่ 1 ดังนี้ ผู้วิจัยเล่าประสบการณ์ตัวอย่างนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ให้กลุ่มเป้าหมายฟังก่อน เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายคิดทบทวนถึงประสบการณ์ในอดีต จากนั้นกำหนดให้กลุ่มเป้าหมายร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในกลุ่ม และเขียนเป็นเรื่องเล่าลงในกระดาษฟลิปชาร์ต โดยมีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของนักเรียนรวมอยู่ในเรื่องเล่านั้นด้วย เมื่อดำเนินการเสร็จ ผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายช่วยกันสังเกตและวงกลมลักษณะอาการที่เป็นปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของนักเรียน หลังเสร็จสิ้นกระบวนการผู้วิจัยให้ตัวแทนกลุ่มเป้าหมายกลุ่มละ 1 คน ออกมานำเสนอขอสรุปของกลุ่ม

(2) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์

ผู้วิจัยนำเข้าสู่กระบวนการกลุ่มเพื่อกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดกระบวนการการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb ขั้นที่ 2 ดังนี้ ผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายทุกคน ฝึกปฏิบัติการใช้แบบคัดกรอง SDQ และ CDI เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการนี้แล้ว ผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มนำเรื่องเล่าจากกิจกรรมวงกลมวงใจของกลุ่ม มาตั้งคำถามส่วนที่ยังคิดว่าไม่สมบูรณ์แล้วเขียนเป็นเรื่องเล่าใหม่ที่สมบูรณ์ครอบคลุมปัญหาของนักเรียนมากขึ้น จากนั้นนำเรื่องเล่าดังกล่าวมาแสดงเป็นบทบาทสมมติ โดยมีตัวละครหลักเป็น คุณครู นักเรียน และผู้ปกครอง โดยให้ตัวละครหลักได้ฝึกใช้แบบคัดกรองร่วมด้วย

(3) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องแนวทางการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ดังนี้

1) ผู้วิจัยนำเข้าสู่กระบวนการกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb ขั้นที่ 3 ดังนี้ กิจกรรมที่ 3 ชื่อลูกศิษย์ในดวงใจ โดยกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายในกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนเล่าประสบการณ์ ถึงแนวทางการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่อยู่ในความทรงจำของคนที่สามารถช่วยเหลือได้สำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ได้ พร้อมทั้งบอกสาเหตุที่มีในขณะนั้น จากนั้นแต่ละคนนำสาเหตุเขียนลงบนกระดาษฟลิปชาร์ตภายในกลุ่ม หลังเสร็จสิ้นกระบวนการผู้วิจัยให้ตัวแทนกลุ่มเป้าหมายกลุ่มละ 1 คน ออกมานำเสนอขอสรุปของกลุ่ม

2) ผู้วิจัยนำเข้าสู่กระบวนการกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb ขั้นที่ 4 ดังนี้ กิจกรรมที่ 4 ชื่อ 3 ส ดูแลสุขภาพใจ โดยกิจกรรมนี้จะรวบรวมเรื่องการดูแลนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ ประกอบด้วย ส ที่ 1 หมายถึง สอดส่อง มองหา เช่น การ

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

สังเกตนักเรียนที่มีปัญหาโดยการคาดการณ์จากนักเรียนที่เป็นกลุ่มเปราะบางในโรงเรียน ส ที่ 2 หมายถึง ใส่ใจ รับฟัง เช่น การพูดคุยกับนักเรียนของครูที่ปรึกษา ส ที่ 3 หมายถึง ส่งต่อ เชื่อมโยง เช่น การส่งต่อไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยผู้วิจัยเล่าถึงประสบการณ์การดำเนินงานด้วยหลัก 3 ส เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายได้นึกถึงประสบการณ์ในอดีต จากนั้นให้กลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยใช้หลัก 3 ส เป็นหัวข้อในการสนทนาและเขียนแนวทางวางแผนการดำเนินงาน 3 ส ในโรงเรียน เพื่อการดูแลนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ เป็นข้อสรุปลงบนกระดาษฟลิปชาร์ต หลังเสร็จสิ้นกระบวนการผู้วิจัยให้ตัวแทนกลุ่มเป้าหมายกลุ่มละ 1 คน ออกมานำเสนอข้อสรุปของกลุ่ม

1.4 ผู้วิจัยนำชุดฝึกอบรมให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้แก่ จิตแพทย์จำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของชุดฝึกอบรมทั้งฉบับระหว่าง 0.6 – 1.0 โดยที่ค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป หมายถึง ผ่านเกณฑ์สามารถนำไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมายได้ โดยมีการกำหนดค่าคะแนน ดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่าชุดฝึกอบรมสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าเนื้อหาชุดฝึกอบรมสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดหรือไม่

-1 เมื่อแน่ใจว่าเนื้อหาในชุดฝึกอบรมไม่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

1.5 ผู้วิจัยนำชุดฝึกอบรมมาปรับปรุงตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.6 ผู้วิจัยนำชุดฝึกอบรมที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพ จัดทำเป็นต้นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย

2. การสร้างแบบวัดความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์

มีลักษณะเป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือกรวมจำนวนทั้งสิ้น 26 ข้อ ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ การประเมินผล คือ หากตอบได้ถูกต้องให้ข้อละ 1 คะแนน และคะแนนเต็มของแบบทดสอบเท่ากับ 26 คะแนน โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบวัดความรู้ ดังนี้

(2.1) ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความรู้โดยจัดทำข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อ แบ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้ละ 10 ข้อ นำแบบวัดความรู้ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสม ในการวัดความสามารถด้านความจำ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ และการนำไปใช้ ของข้อคำถาม

(2.2) ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้แก่ จิตแพทย์จำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่จบการศึกษาทางการศึกษาพิเศษจำนวน 2 คน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องทุกข้อคำถามระหว่าง 0.6 – 1.0 โดยค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป หมายถึง ผ่านเกณฑ์และข้อคำถามสอดคล้องกับประเด็นหลักของเนื้อหาสามารถนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มเป้าหมายได้ โดยกำหนดค่าคะแนน ดังนี้

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

- +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับประเด็นหลักของเนื้อหา
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับประเด็นหลักของเนื้อหาหรือไม่
- 1 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับประเด็นหลักของเนื้อหา

(2.3) ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้มาปรับปรุงตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

(2.4) ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้ที่วิเคราะห์หาความเที่ยงตรงแล้วจำนวน 30 ข้อ ไปทดลองใช้กับครูที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 โรงเรียน รวมจำนวนครูทั้งสิ้น 73 คน

(2.5) ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้จำนวน 30 ข้อ ที่ผ่านการทดลองใช้มาหาค่าดัชนีความยากของข้อคำถาม พบว่ามีค่าดัชนีความยากของข้อคำถามต่ำกว่า 0.2 จำนวน 4 ข้อ ตัดข้อคำถามนั้น และเหลือข้อคำถามในแบบวัดความรู้ จำนวน 26 ข้อ ก่อนนำไปใช้ในการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย

(2.6) ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้จำนวน 26 ข้อ มาวิเคราะห์หาค่าค่าความเที่ยง (Reliability) สูตร Kuder-Richardson 21 (KR-21) เนื่องจากแบบวัดความรู้ฉบับนี้มีลักษณะการให้คะแนนแบบตอบถูก = 1 ตอบผิด = 0 (ระบบ 0-1) ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ .84 ซึ่งเป็นค่าความเที่ยงในระดับสูง

(2.7) ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้ที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพ จัดทำเป็นต้นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย

3. การสร้างประเด็นการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง (Focus group)

3.1) ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง (Focus group) นำมาสร้างข้อคำถามที่ใช้ในการสนทนาประกอบด้วยคำถามจำนวน 5 ข้อ

3.2) ผู้วิจัยนำข้อคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง (Focus group) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้แก่ จิตแพทย์จำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่จบการศึกษาด้านการศึกษาพิเศษจำนวน 2 คน ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจำนวน 5 ข้อ มีข้อคำถามจำนวน 2 ข้อ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.6 – 1.0 นำไปใช้ในการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง (Focus group) ได้ โดยค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป หมายถึง ผ่านเกณฑ์และข้อคำถามสอดคล้องกับประเด็นหลักของเนื้อหาสามารถนำไปใช้ได้ โดยกำหนดค่าคะแนน ดังนี้

- +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับประเด็นหลักของเนื้อหา
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับประเด็นหลักของเนื้อหาหรือไม่
- 1 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับประเด็นหลักของเนื้อหา

3.3) ผู้วิจัยนำข้อคำถาม มาปรับปรุงตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.4) ผู้วิจัยนำข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ มาจัดทำเป็นต้นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย หลังฝึกอบรม โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง หลังจากเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่มตามประเด็นที่กำหนด ผู้วิจัยสรุปผลการสนทนา และนำมาอภิปรายผลการศึกษา

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในวันอบรม โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะก่อนทดลอง ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้จำนวน 26 ข้อ ให้กลุ่มเป้าหมายทำการอบรม จากนั้นทำการตรวจคะแนน ระยะดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยนำกลุ่มเป้าหมายเข้ารับการฝึกอบรมด้วยชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ระยะหลังการทดลอง ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้จำนวน 26 ข้อ ให้กลุ่มเป้าหมายทำหลังการฝึกอบรม ทำการตรวจคะแนน จากนั้นดำเนินการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง (Focus group) ตามประเด็นข้อคำถามจำนวน 2 ข้อ เพื่อรับรู้ความคิดเห็นต่อชุดฝึกอบรมของกลุ่มเป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรู้ก่อนและหลังการทดลอง มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และคะแนนเพิ่มสัมพัทธ์ เปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. นำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพจากผลการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง (Focus group)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดความรู้ ของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 33 คน ก่อนและหลังการทดลอง โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลคะแนนเพิ่มสัมพัทธ์ของกลุ่มเป้าหมาย (N = 33)

คนที่	ก่อน (คะแนน)	หลัง (คะแนน)	คะแนนเพิ่มสัมพัทธ์
1	9	16	41.17
2	8	18	55.55
3	8	19	61.11
4	6	18	60.00
5	11	22	73.33
6	7	18	57.89
7	6	18	60.00
9	7	19	63.15
10	7	21	73.68
11	10	22	75.00
12	12	22	71.42
13	6	17	55.00

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

คนที่	ก่อน (คะแนน)	หลัง (คะแนน)	คะแนนเพิ่มสัมพัทธ์
14	11	23	80.00
15	9	18	52.94
16	9	19	58.82
17	8	19	61.11
18	10	21	68.75
19	12	21	64.28
20	11	23	80.00
21	7	16	47.36
22	8	19	61.11
23	9	19	58.82
24	12	21	64.28
25	11	19	53.33
26	9	17	47.05
27	9	18	52.94
28	8	19	61.11
29	6	16	50.00
30	7	16	47.36
31	9	19	58.82
32	9	18	52.94
33	10	21	68.75
μ	8.75	19.00	59.88
σ	1.82	2.13	

จากตาราง 1 พบว่า ผลการวัดความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ ก่อนและหลังการทดลอง โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 8.75 และ 19 ตามลำดับ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนและหลังการทดลองโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 1.82 และ 2.13 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพัฒนาการความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ หลังการทดลองของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า มีคะแนนเพิ่มสัมพัทธ์สูงขึ้นร้อยละ 59.88 ทั้งนี้เกณฑ์ร้อยละความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่น่าพึงพอใจ คือ ร้อยละ 25 ขึ้นไป จึงแสดงให้เห็นว่า การใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ สามารถพัฒนาความรู้ของกลุ่มเป้าหมายให้เกิดขึ้นได้

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

ผลการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง (Focus group) กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 33 คน หลังการอบรม พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้สะท้อนผ่านการแสดงความคิดเห็นว่า ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีความเหมาะสมด้านระยะเวลา เนื้อหาการอบรม และการประเมินผล โดยกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดเห็นด้วยว่า การเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยใช้กระบวนการกลุ่มของสมาชิกแต่ละคน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์มากกว่าการฟังบรรยายจากวิทยากร หรือทำตามความคิดความต้องการของวิทยากรโดยทั่วไป ซึ่งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ดังกล่าว ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจในเนื้อหาการเรียน สามารถเพิ่มพูนทักษะใหม่ให้กับกลุ่มเป้าหมายได้ และผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดกระบวนการเพื่อนช่วยเพื่อนขณะฝึกอบรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงครุมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ดูแลนักเรียนในโรงเรียนต่อไปได้อย่างเหมาะสม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา วิจัยเรื่อง ผลของการใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ สำหรับครูระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ผลการทดสอบจากแบบวัดความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้วยชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ กลุ่มเป้าหมายมีความรู้สูงขึ้นกว่าการฝึกอบรม โดยเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะการใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นชุดฝึกอบรมที่มุ่งพัฒนาความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของครู ซึ่งมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในการดูแลนักเรียนกลุ่มดังกล่าว และผู้วิจัยได้นำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) มาออกแบบร่วมกับทฤษฎีความรู้ในการดูแลนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ ทั้งผู้วิจัยมีการนำเสนอกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แสดงตัวอย่างจากการเล่าเรื่องราวและลงมือเขียน เพื่อเสริมสร้างทักษะความรู้โดยผู้วิจัยจัดกิจกรรมตามกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb ทั้ง 4 ขั้น เพื่อให้เกิดวงจรการเรียนรู้ โดยขั้นที่ 1 ขั้นสร้างประสบการณ์ เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นประสบการณ์พื้นฐานเดิม โดยใช้กิจกรรมวงกลมวงใจในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ขั้นที่ 2 ขั้นสังเกตปฏิกริยาตอบสนอง เป็นขั้นที่ให้ครูได้ทบทวนความรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ หาเหตุผล แสดงความรู้สึก และเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อให้เกิดความรู้ร่วมกัน โดยใช้กิจกรรมเรื่องเล่าสมมุติว่า ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างมโนทัศน์เชิงนามธรรม เป็นขั้นที่สรุปความรู้จากการสังเกตและการสะท้อนความคิด บูรณาการสิ่งต่างๆ ที่รับรู้เข้าเป็นทฤษฎีอย่างเป็นเหตุและผล โดยใช้กิจกรรมลูกศิษย์ในดวงใจ และขั้นที่ 4 ขั้นทดลอง เป็นขั้นนำหลักการที่สรุปได้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใหม่ โดยใช้กิจกรรม 3 ส ดูแลสุขภาพใจ ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ขณะทำกิจกรรมผู้วิจัยได้นำบทบาทของผู้จัดกิจกรรมในการใช้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Wurdinger & Carlson (2010) มาปฏิบัติในทุกหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 1) ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม 2) การเข้าถึงประสบการณ์การเรียนรู้ในเชิงบวกและไม่ครอบงำผู้เรียน 3) การระบุประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะมีความเชื่อมโยงและความสนใจ 4) อธิบาย

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

จุดประสงค์ของการเรียนรู้จากประสบการณ์ให้ผู้เรียนฟัง 5) แบ่งปันความรู้สึกและความคิดกับผู้เรียน 6) เชื่อมโยงวัตถุประสงค์การเรียนรู้รายวิชาและประสบการณ์ตรงเพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าพวกเขาควรจะทำอะไร 7) จัดเตรียมแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องและมีความหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ 8) ให้ผู้เรียนทดลองและค้นพบวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง 9) ค้นหาความสมดุระหว่างด้านวิชาการและการปฏิบัติในชีวิตจริง ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมเกิดบรรยากาศที่ดี เกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจในการร่วมกิจกรรมตลอดการอบรม และผลการวิเคราะห์คะแนนเพิ่มสัมพัทธ์หลังการใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์พบว่า อยู่ในเกณฑ์ระดับสูงที่ร้อยละ 59.88 แสดงให้เห็นว่า การใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ สามารถพัฒนาความรู้ให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัยนา ดอรมาน และคณะ (2563) ซึ่งได้ศึกษาการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ พบว่าการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ โดยการสร้างกิจกรรมให้ผ่านขั้นตอนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ คือ การค้นหาปัญหา การตั้งคำถาม การตอบคำถาม และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพฤติกรรมที่พึงประสงค์สูงขึ้น ซึ่งจากงานวิจัยชิ้นนี้เห็นได้จากการเกิดกระบวนการเพื่อนช่วยเพื่อนของกลุ่มเป้าหมายที่เกิดในระหว่างการเรียนรู้ ไปสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบัน University of California Davis (2011) ที่พบว่าบทบาทสำคัญของผู้เรียน จากกระบวนการการเรียนรู้ตามแนวคิดประสบการณ์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ผู้เรียนจะพึ่งพาผู้สอนน้อยลงและพึ่งพาเพื่อนมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงครุมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากชุดฝึกอบรมไปใช้ดูแลนักเรียนในโรงเรียนต่อไปได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1. ในการใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ สำหรับครูระดับชั้นมัธยมศึกษา ชุดฝึกอบรมนี้ถูกพัฒนาขึ้นโดยกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามแนวคิดของ Kolb และความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ วิทยากรหรือผู้ดำเนินการอบรมควรศึกษาทำความเข้าใจทฤษฎีต่างๆที่นำมาใช้เพื่อให้สามารถชี้แนะและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ผลของการฝึกอบรมประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. การดำเนินกิจกรรมด้วยกระบวนการกลุ่ม และการนำเสนอของกลุ่มเป้าหมายควรรักษาเวลาตามที่กำหนด เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อกิจกรรมในขั้นต่อไป
3. การประเมินทักษะก่อนและหลังการเรียนรู้ วิทยากรควรทำความเข้าใจคำชี้แจงในส่วนประเมินผลในคู่มือการใช้ชุดฝึกอบรมให้ชัดเจน
4. การใช้บทบาทสมมติเพื่อนำเสนอสภาพปัญหา ควรดำเนินไปด้วยความสมจริงเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการเรียนรู้สัมผัสความรู้สึกหากต้องประสบกับเหตุการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ช่วยให้เข้าใจถึงผลกระทบและความจำเป็นในการแก้ปัญหา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยพบว่า การใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ กระบวนการมีความเหมาะสมต่อการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ สำหรับครูระดับชั้นมัธยมศึกษา ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการพัฒนาชุดฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความรู้แก่ครูระดับชั้นมัธยมศึกษา ในนักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต่อไป

2. การดูแลนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ มีความสำคัญและจำเป็นต่อครูที่ต้องมีทักษะความรู้ในการปฏิบัติงาน การใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ควรมีการพัฒนารูปแบบการอบรมจากเดิมในรูปแบบ Onsite เป็นรูปแบบ Online เพื่อให้ครูสามารถเข้าร่วมอบรมได้อย่างทั่วถึง

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ฐิติชัย รักบำรุง. (2562). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมออนไลน์ร่วมกับการใช้สถานการณ์จริงเพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สำหรับนิสิตปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 13(1), 94-133.
- นัยนา ดอรมาน, ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2563). การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์. *วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต*. 10(2), 20-28.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2551). *การแนะแนวเบื้องต้น*. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.
- พลพจน์ เขาวีวัฒน์, พระมหาเมื่อน กิตติโสภโณ และเรียม ศรีทอง. (2561). การพัฒนาชุดฝึกอบรมแบบบูรณาการตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อ เสริมสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านจิตสาธารณะสำหรับ พนักงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 11(1), 513-538.
- พิมพ์รัตน์ ธรรมรักษา และอาภาพร เพ่าวัฒนา. (2562). ความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น. *วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล*, 35(3), 212-223.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2559). *สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พริกหวานกราฟฟิก.
- โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์. (2562). *การพัฒนาโปรแกรมเพื่อป้องกันโรคซึมเศร้าสำหรับวัยรุ่นในโรงเรียน*. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซ็ท.
- ศูนย์สุขภาพจิตที่ 8 กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2561). *คู่มือเสริมพลังครูระดับมัธยมศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุตรธานี: ศักดิ์ศรีอักษรการพิมพ์.
- สถาบันราชานุกูล. (2559). *คู่มือการดูแลเด็กวัยเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรม-อารมณ์ สำหรับบุคลากรสาธารณสุข* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. (2556). *แนวทางการดูแลช่วยเหลือวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมความรุนแรง*. กรุงเทพฯ: ดิฉันดู มีเดีย พลัส.
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. (2565). การปฐมพยาบาลทางใจ (Psychological First Aid: PFA) ในเด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: ปิยอนด์พับลิชชิง.
- สุพิชชา มากะเต, ภัคณัฐ สมพงษ์ธรรม และพรธรรณวลัย เกวะระ. (2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคกลาง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 3(2), 21-28.
- สุภาวณี สีหาพงษ์, สถาพร สังข์ขาวสุทธิรักษ์ และโสภณ เพ็ชรพวง. (2565). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูโรงเรียนท่าข้าม วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2567, จาก http://ir.sru.ac.th/bitstream/123456789/957/1/is_adm65%20Supawinee.pdf
- อัสรี อนุตธโต, พาสนา จุฬรัตน์ และนฤมล พระใหญ่. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการข่มเหงรังแกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารการวัดผลการศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 38(103), 158-168.
- American Psychological Association. (2002). *Development adolescent a reference for professionals*. Washington DC: The Maternal and Child Health Bureau.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as The Source of Learning and Development*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Thomas, H. J., Connor, J. P., & Scott, J. G. (2015). Integrating Traditional Bullying and Cyberbullying: Challenges of Definition and Measurement in Adolescents—A review. *Educational Psychology Review*, 27(1), 135-152.
- University of California Davis (UC Davis). (2011). *5-Step Experiential Learning Cycle Definitions*. Retrieved from: <http://experientiallearning.ucdavis.edu>
- Wurdinger, S., & Carlson, J. (2010). *Teaching for Experiential Learning: Five Approaches that Work*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Education.